

İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Duygu ve Düşüncelere Saygı ile Hoşgörü Tutumları ve Görüşlerinin İncelenmesi¹

Dr.Öğr.Üyesi Serkan Aslan

Süleyman Demirel Üniversitesi-Türkiye

serkanaslan@sdu.edu.tr

Özet:

Bu araştırmanın amacı, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarını ve görüşlerini incelemektir. Araştırmada, karma araştırma yöntemlerinden biri olan yakınsayan paralel desen kullanılmıştır. Nicel boyutta araştırmanın örneklemini, Elazığ ilinde öğrenim görmekte olan, raslantısal örnekleme yöntemi ile seçilen 492 ilkokul dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın nitel örneklemini uygun örnekleme yöntemine göre seçilmiş 15 ilkokul dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, kişisel bilgiler formu, yarı yapılandırılmış görüşme formu ve "Duygu ve Düşüncelere Saygı ile Hoşgörü Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Nicel verilerin analizinde betimsel istatistik ve çok değişkenli varyans analizi; nitel verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Öğrencilerin düşüncelere saygı alt boyutunda cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık bulunmazken, duygulara saygı ve hoşgörü alt boyutlarında kız öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Anne çalışma durumuna göre öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmazken, hoşgörü alt boyutunda annesi çalışan öğrencilerin lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Baba mesleği durumuna göre öğrencilerin düşüncelere saygı ve hoşgörü alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmazken, duygulara saygı alt boyutunda anlamlı farklılık çıkmıştır.

Keywords: Eğitim, Okul, öğrenci, Değer, Duygu ve düşüncelere saygı, Hoşgörü.

**E-Uluslararası Eğitim
Araştırmaları Dergisi,
Cilt: 10, Sayı: 2, 2019, ss. 80-97**

DOI: 10.19160/ijer.559526

Gönderim : 30.04.2019

Kabul : 29.06.2019

Önerilen Atıf

Aslan, S. (2019). İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Duygu ve Düşüncelere Saygı ile Hoşgörü Tutumları ve Görüşlerinin İncelenmesi, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 2, 2019, ss. 80-97, DOI: 10.19160/ijer.559526

¹ Bu araştırma, 17. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu'nda (USOS 2018), Ankara'da (11-14 Nisan 2018) sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

GİRİŐ

Yirmi birinci yüzyıl bilgi çağı olarak adlandırılmaktadır. Nitekim günümüzde bilimde, teknolojiye ve toplumsal hayatta hızlı bir değişim olmaktadır. Bu değişim bireylerin hayatlarını olumlu etkilerken, kimi zaman da olumsuz etkileyebilmektedir. Özellikle basın ve yayındaki haberler incelendiğinde son yıllarda teknolojiye yaşanan hızlı değişim toplumsal hayatı tahrip etmekte ve toplumun yüzyıllardan beri nesilden nesile aktardığı değerleri olumsuz etkilemektedir. Toplumdaki bu değer tahribatını gidermek için günümüzde değerler eğitimin önemi gittikçe artmaktadır (Kale, 2007).

Değer eğitimi "kimilerine göre değerlerin açık ve şuurlu bir şekilde öğretilme teşebbüsü olarak tanımlanırken; kimilerine göre ise, değerlerin doğrudan ya da dolaylı olarak kişilerin değerler hakkındaki anlayış ve bilgisini geliştirmek, bireylere toplumun üyesi olarak belli değerler doğrultusunda davranabilmelerini sağlamak için gerekli beceri ve eğilimleri aşılama" şeklinde tanımlanmıştır (Hökeleki & Gündüz, 2007: 385). Değer eğitimi bilginin yanında öğrencinin kişiliğini iyileştirmesi, geliştirmesi ve topluma karşı sorumluluklarını öğrenmesini de kapsar (Ulusoy & Arslan, 2014). Bu bakımdan küçük yaşlardan itibaren değer eğitime yer verilmesi son derece önem arz etmektedir. Değerler eğitiminde çocukların kendilerine ve topluma yararlı olacak temel değerleri psikolojik, bilişsel ve sosyal gelişimlerine uygun olarak kazanmaları amaçlanır (Aydın & Gürler, 2014). Bu bağlamda değerler eğitiminin amacı "çocuğun doğuştan getirdiği en iyi tarafı ortaya çıkarmak, kişiliğinin her yönüyle gelişmesini sağlamak, insani mükemmelliğe ulaşmasına yardımcı olmak, bireyi ve toplumu kötü ahlaktan korumak ve kurtarmak, bunun yanı sıra iyi ahlakla donatmak ve devamını sağlamak" (Aydın & Güler, 2014: 15).

Ulusal ve uluslararası alanyazında birçok değer yer almaktadır. Nitekim Türkiye'deki öğretim programları incelendiğinde ulusal ve uluslararası demokratik değerlerin yer aldığı görülmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017a; 2017b). Hoşgörü ile duygu ve düşüncelere saygı değerleri de, bu değerler içerisinde yer alan demokratik değerlerden birisidir.

Hoşgörü "bireylerin hak ve özgürlüklerinin güvence altına alındığı ve bireysel özgürlüklerin önem taşıdığı günümüzde bireylerin farklılıklarıyla bir arada yaşayabilmesi için sahip olunması gereken temel değerlerden biri" olarak tanımlanmıştır (Kaymakcan, 2007). Hoşgörü, toplumdaki etnik, kültürel, ırk, cinsiyet vb. gibi farklılıklara karşı önyargıların yıkılması ve toplumsal barış ve huzur için gerekli olan önemli bir değerdir (Miller & Session, 2005). Duygu ve düşüncelere saygı değeri toplumsal yaşamın düzenlenmesi için de oldukça önemlidir. Farklılıkların hoşgörüyle karşılandığı bir toplumda yaşamak için daha küçük yaşlardan itibaren çocukların eğitilmesi önem arz etmektedir. Özellikle günümüzde küreselleşme ile birlikte dünya küçük bir köye dönüşmüştür. Bunun neticesinde de farklı kültürel özelliklere sahip bireylerin birbirleriyle ilişkiye geçtiği düşünöldüğünde farklı özelliklere sahip bireylere hoşgörölü davranmanın önemi daha belirgin hale gelmiştir. Başkalarına karşı açık fikirli ve anlayışlı olmak, anlaşmazlıkları ve çatışmaları çözmeye şiddet içermeyen, barışçıl yöntemler kullanmak ve dayanışma, paylaşma ve saygı gösterme gibi değerlerin yaşamda sürekliliğini sağlamak beraberinde, birlikte huzur içinde yaşamayı getirecektir (Reardon, 1997'den akt. Karaman-Kepenekçi, 2004).

Ölkemizde değerler eğitimi ile ilgili birçok araştırmanın yapıldığı görülmektedir (Bektaş & Karadağ, 2013; Kalın, 2013). Ancak ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü değerine yönelik tutumlarını ve görüşlerini birlikte inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Günümüzde değerlerin öğrencilere aktarılması gittikçe önem arz eden bir konu haline gelmiştir. Çünkü toplumsal düzenin sağlanmasında ve toplumun birlikte yaşamasına katkı sağlanmasında değerlerin önemli bir yeri vardır. Değerler, toplumu birleştiren bir harç olarak görülebilir. Özellikle son yıllarda artan şiddet olaylarının temelinde değerlerin yitirilmesinin yer aldığı söylenebilir. Gerek sosyal basında ve gerekse yazılı/görsel basında şiddetin ilkokul öğrencileri arasında da yaygınlaştığı görülmektedir. Bu bakımdan, öğrencilerin değerler ile ilgili

tutumlarının ve görüşlerinin ne olduğunun ortaya konulması değerler eğitiminde öğretmenlere yol gösterici olacaktır. Bu nedenle böyle bir çalışmanın alanyazına katkı sağlayacağı ve başta sınıf öğretmenleri olmak üzere program geliştirme uzmanlarına dönüt sağlayacağı düşünülmektedir. Buradan yola çıkarak yapılan bu araştırmanın genel amacı, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarını ve görüşlerini incelemektir. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarına ilişkin katılım düzeyleri nedir?
2. Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutum puanları arasında cinsiyet, anne çalışma durumu, baba mesleği, anne-baba eğitim durumu değişkenleri açısından anlamlı farklılık var mıdır?
3. Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı değeri, duygu ve düşüncelere saygılı bir birey olmak için neler yapmamız gerektiği, duygu ve düşüncelere saygı değerinin birey ve toplum açısından önemi ile ilgili görüşleri nelerdir?
4. Öğrencilerin hoşgörü değeri, hoşgörülü bir birey olmak için neler yapmamız gerektiği, hoşgörü değerinin birey ve toplum açısından önemi ile ilgili görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli: Araştırmada, karma araştırma yöntemlerinden biri olan yakınsayan paralel desen kullanılmıştır. Creswell & Plano-Clarck (2011) tarafından yakınsayan paralel desende, nitel ve nicel verilerin eş zamanlı olarak toplandığı belirtilmiştir. Bu çalışmada da nicel ve nitel veriler bir arada toplanmıştır. Araştırmada önce nicel hemen ardından nitel veriler toplanmıştır. Araştırmanın nitel boyutu, nicel verilerin toplanmasında kullanılan ölçeğin boyutlarını ve maddelerini destekler şekilde hazırlanmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda betimsel tarama modeli, nitel boyutunda ise fenomenolojik desen kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem: Araştırmanın nicel boyutundaki örnekleme, Elazığ ilinde öğrenim görmekte olan raslantısal örnekleme yöntemi ile seçilen 429 ilkokul dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Akarsu (2014) tarafından raslantısal örnekleme yöntemi "evrende bulunan her birey veya nesne eşit seçilme şansına sahip olduğu" şeklinde tanımlanmıştır. Araştırmanın nitel örneklemini uygun örnekleme yöntemine göre seçilmiş 15 ilkokul dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Örneklemin özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Örneklemin özellikleri

		f	%
Cinsiyet	Kadın	206	48
	Erkek	223	52
Anne Çalışma Durumu	Çalışıyor	107	25
	Çalışmıyor	322	75
Baba Meslek Durumu	İşsiz	12	3
	İşçi	124	29
	Memur	100	23
	Serbest meslek	114	27
	Esnaf	57	13
	Çiftçi	22	5
Anne Eğitim Durumu	Okuryazar değil	30	7
	İlkokul	107	25
	Ortaokul	107	25
	Lise	98	23
	Üniversite	87	20
Baba Eğitim Durumu	Okuryazar değil	7	2
	İlkokul	73	17
	Ortaokul	95	22
	Lise	133	31
	Üniversite	121	28

Tablo 1 incelendiğinde erkek öğrencilerin (%52) kadın öğrencilerden (%48) fazla olduğu, öğrenci annelerinin çoğunluğunun çalışmadığı (%75), baba mesleği olarak işçilerin çoğunlukta olduğu (%29), annelerin ilkokul ve ortaokul mezunu (%25) olduğu, babalarının ise lise mezunu (%31) olduğu görülmektedir.

Verilerin Toplama Aracı

Duygu ve Düşüncelere Saygı ile Hoşgörü Tutum Ölçeği: Araştırmada veri toplama aracı olarak, kişisel bilgiler formu, yarı yapılandırılmış görüşme formu ve Özçelik (2016) tarafından geliştirilen "Duygu ve Düşüncelere Saygı ile Hoşgörü Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Kişisel bilgiler formu alanyazın incelenerek hazırlanmış olup katılımcıların cinsiyetlerini, anne çalışma durumunu, baba mesleğini, anne ve baba eğitim durumunu belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Araştırmada Çelik (2016) tarafından geliştirilen "Duygu ve Düşüncelere Saygı ile Hoşgörü Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Çelik (2016) tarafından ölçek geliştirilirken açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi yapılırken ölçeğin üç faktörden, 18 madden oluştuğu tespit edilmiştir. Ölçeğin faktörleri "Düşüncelere Saygı", "Duygulara Saygı" ve "Hoşgörü" olarak adlandırılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre birinci faktörde yer alan maddelerin yük değerleri .751 ile .423 arasında değişiklik göstermekteyken, ikinci faktörde yer alan maddelerin yük değerleri .756 ile .537 arasında ve üçüncü faktörde yer alan maddelerin yük değerleri ise .683 ile .445 arasında değişmektedir. Ayrıca faktörlere ilişkin açıklanan varyans yüzdeleri incelendiğinde birinci faktörün tek başına varyansın %15.309'unu, ikinci faktörün tek başına varyansın %14.895'ini ve üçüncü faktörün de tek başına varyansın %14.618'ini açıkladığı görülmektedir. Üç faktörün ise birlikte toplam varyansın %44.882'sini açıkladığı tespit edilmiştir (Çelik, 2016: 99). Ölçek 3'lü likert şeklinde hazırlanmıştır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 18, en yüksek puan ise 54'tür.

Yapılan bu araştırmada duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutum ölçeğinin Cronbach Alpha katsayısı .61 olduğu tespit edilmiştir. Özdamar (2014) Cronbach Alpha katsayısının .60 ve üstünün kabul edilebilir olduğunu belirtmiştir.

Görüşme Formu: Gürbüz ve Şahin (2014) görüşmeyi "sözlü iletişim yoluyla insanları ve onlarla ilişkili durumları anlamaya çalışan bir veri toplama aracı" olarak tanımlamıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme, araştırmacı tarafından önceden belirlenmiş veya görüşme esnasında ortaya çıkan konulara yönelik ek sorular sormaya imkan tanıyan görüşme türüdür (Güler, Halicioğlu & Taşđın, 2013). Bu araştırmada, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu hazırlanırken nitel araştırma deneyimine sahip alanında uzman iki kişiye sunulmuş ve gelen dönütler neticesinde forma son şekli verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, 2017-2018 eğitim-öğretim yılı güz döneminde araştırmacı tarafından toplanmıştır. Araştırmacı tarafından ilkokullara gidilip öğlen arası dördüncü sınıf öğrencilerine ölçekler dağıtılmış ve ölçeğin hangi amaçla toplandığı açıklanmıştır. Katılımcıların araştırmaya gönüllü bir şekilde katılmasına dikkat edilmiştir. Araştırmanın verileri, 6-17/Kasım/2017 tarihleri arasında toplanmıştır. Ölçekler uygulandıktan sonra yine gönüllülük ilkesine dayalı olarak öğrencilerle görüşme yapılmıştır. Görüşme yapılırken veriler ses kaydına alınmıştır. Görüşmeler ortalama 20 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri, istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Nicel verilerin analizinde betimsel istatistik ve çok değişkenli varyans analizi (MANOVA), nitel verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. MANOVA'nın uygulanabilmesi için birtakım varsayımların karşılanması gerekmektedir. Bunlar; tek ve çok değişkenli normal dağılımın sergilenmesi, makul düzeyde doğrusal ilişkinin olması, kovaryanslar arasında anlamlı farklılıkların olmaması, bağımlı değişkenlere ait hata varyanslarının homojen olması ve her bir verinin diğerinden bağımsız olmasıdır (Can, 2017). Araştırmada tüm varsayımların karşılandığı tespit edilmiştir. Ölçekte yer

alan maddelerin düzeyi; 1.00 – 1.66, katılmıyorum 1.67-2.32, kısmen katılıyorum ve 2.33-3.00 katılıyorumdur. Green ve Salkind'e göre (2013) MANOVA'da etki büyüklüğü değeri (η^2) .01 küçük, .06 orta ve .14 büyük olarak değerlendirilmektedir. İlgili tablolarda etki büyüklüğüne de yer verilmiştir.

Berg (2001) tarafından içerik analizi "kalıpları, temaları, önyargıları ve anlamları tespit etmek amacıyla belirli bir materyalin dikkatlice, ayrıntılı ve sistematik olarak incelenmesi ve yorumlanması" şeklinde tanımlamıştır. Araştırma kapsamında öğrencilerin görüşme formuna vermiş oldukları cevaplar kodlanmış, kodlamalar temalaştırılmıştır. Geçerlik ve güvenilirliği sağlamak için öğrenci görüşlerine doğrudan alıntılarla yer verilmiş, kodlar alanından uzman iki kişiye gösterilip görüşleri alınmıştır (Güler, Halıcıoğlu & Taşgın, 2013).

BULGULAR

Nicel Verilere İlişkin Bulgular

Araştırmanın nicel bulgular bölümünde, öğrencilerin duygu düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumları katılım düzeyleri incelenmiş, duygu düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumları arasında cinsiyet, anne çalışma durumu, baba mesleği, anne ve baba eğitim durumu değişkenleri açısından anlamlı farklılığın olup olmadığı incelenmiştir.

Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarına ilişkin katılım düzeyleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumları katılım düzeyleri

Değişkenler	N	\bar{X}	ss	Max	Min	Düzyer
Düşüncelere Saygı	429	2.59	.29	3.00	1.83	Yüksek
Duygulara Saygı	429	2.67	.32	3.00	1.80	Yüksek
Hoşgörü	429	2.68	.29	3.00	1.86	Yüksek
Genel	429	2.62	.22	3.00	1.78	Yüksek

Tablo 1 incelendiğinde, öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumları ölçeğinin geneline (\bar{X} =2.62), düşüncelere saygı (\bar{X} =2.59), duygulara saygı (\bar{X} =2.67) ile hoşgörü (\bar{X} =2.68) alt boyutlarına "yüksek" düzeyde katıldıkları görülmektedir.

Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarının cinsiyetlerine ilişkin tek faktörlü MANOVA sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarının cinsiyet değişkenine göre tek faktörlü MANOVA sonuçları

Bağımlı Değişken	Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	sd	F	p	η^2
Düşüncelere Saygı	K	206	2.59	.27	1-427	.27	.60	.00
	E	223	2.58	.32				
Duygulara Saygı	K	206	2.76	.27	1-427	31.76	.00	.06
	E	223	2.58	.35				
Hoşgörü	K	206	2.72	.28	1-427	9.20	.00	.02
	E	223	2.64	.30				

Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumları arasında cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirleyebilmek için tek faktörlü MANOVA yapılmıştır. MANOVA analizinin temel varsayımlarından biri olan Box'ın M istatistiği kontrol edildiğinde yayılma matrisinin homojenlik varsayımını karşıladığı tespit edilmiştir ($F_{6-1298902,442}=3.208$, $p>.001$). Wilks Lambda Testi sonuçları, cinsiyet açısından öğrencilerin duygu ve

düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarına ait boyutların doğrusal kombinasyonlarının anlamlı bir farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur (Wilk's $\Lambda = .926$, $F_{(1-427)} = 11.307$, $p < .05$).

Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonuçları Tablo 2'de verilmiştir. Tabloda, öğrencilerin düşüncelere saygı ($F_{1-427} = .27$, $p > .05$) alt boyutunun cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık göstermediği, duygulara saygı ($F_{1-427} = 31.76$, $p < .05$) ile hoşgörü ($F_{1-427} = 9.20$, $p < .05$) alt boyutlarının cinsiyet açısından kadın öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca tablodan cinsiyet ile düşüncelere saygı ve hoşgörü düzeyine ait etkileşiminin düşük düzeyde, duygulara saygı düzeyine ait etkileşiminin orta düzeyde etkili olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarının anne çalışma durumuna ilişkin tek faktörlü MANOVA sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarının anne çalışma durumu değişkenine göre tek faktörlü MANOVA sonuçları

Bağımlı Değişken	Çalışma Durumu	n	\bar{X}	ss	sd	F	p	η^2
Düşüncelere Saygı	Çalışıyor	107	2.57	.28	1-427	.27	.60	.00
	Çalışmıyor	322	2.59	.30				
Duygulara Saygı	Çalışıyor	107	2.70	.30	1-427	1.23	.26	.00
	Çalışmıyor	322	2.66	.33				
Hoşgörü	Çalışıyor	107	2.73	.26	1-427	5.07	.02	.01
	Çalışmıyor	322	2.66	.30				

Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumları arasında anne çalışma değişkeni açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirleyebilmek için tek faktörlü MANOVA yapılmıştır. MANOVA analizinin temel varsayımlarından biri olan Box'ın M istatistiği kontrol edildiğinde yayılma matrisinin homojenlik varsayımını karşıladığı tespit edilmiştir ($F_{6-241771.830} = .841$, $p > .001$). Wilks Lambda Testi sonuçları, anne çalışma durumu açısından öğrencilerin bilinçli tüketicilik düzeylerine ait boyutların doğrusal kombinasyonlarının anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur (Wilk's $\Lambda = .985$, $F_{(1-427)} = 2.113$, $p > .05$).

Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonuçları Tablo 3'te verilmiştir. Tabloda, öğrencilerin düşüncelere saygı ($F_{1-427} = .27$, $p > .05$) ile duygulara saygı ($F_{1-427} = 1.23$, $p > .05$) alt boyutlarının anne çalışma durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermediği, hoşgörü ($F_{1-427} = 5.07$, $p < .05$) alt boyutunun anne çalışma durumu açısından çalışan anneye sahip olan öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca tablodan anne çalışma durumu ile duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutum düzeyine ait etkileşiminin düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarının baba mesleki durumlarına ilişkin tek faktörlü MANOVA sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumları arasında baba mesleki durum değişkeni açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirleyebilmek için tek faktörlü MANOVA yapılmıştır. MANOVA analizinin temel varsayımlarından biri olan Box'ın M istatistiği kontrol edildiğinde yayılma matrisinin homojenlik varsayımını karşıladığı tespit edilmiştir ($F_{30-14831.447} = 1.213$, $p > .001$). Wilks Lambda Testi sonuçları, baba meslek durumu açısından öğrencilerin bilinçli tüketicilik düzeylerine ait boyutların doğrusal kombinasyonlarının anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur (Wilk's $\Lambda = .944$, $F_{(5-423)} = 1.646$, $p > .05$).

Tablo 4. Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarının baba meslek değişkenine göre tek faktörlü MANOVA sonuçları

Bağımlı Değişken	Meslek	n	\bar{X}	ss	sd	F	p	η^2
Düşüncelere Saygı	İşsiz	12	2.63	.25	5-432	1.03	.39	.01
	İşçi	124	2.55	.29				
	Memur	100	2.60	.30				
	Serbest meslek	114	2.62	.29				
	Esnaf	57	2.54	.30				
	Çiftçi	22	2.62	.24				
Duyulara Saygı	İşsiz	12	2.85	.22	5-423	2.68	.05	.03
	İşçi	124	2.62	.36				
	Memur	100	2.63	.30				
	Serbest meslek	114	2.73	.29				
	Esnaf	57	2.64	.33				
	Çiftçi	22	2.74	.32				
Hoşgörü	İşsiz	12	2.80	.16	5-423	1.41	.21	.01
	İşçi	124	2.64	.30				
	Memur	100	2.71	.30				
	Serbest meslek	114	2.66	.29				
	Esnaf	57	2.71	.29				
	Çiftçi	22	2.68	.25				

Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonuçları Tablo 4'te verilmiştir. Tabloda, öğrencilerin düşüncelere saygı ($F_{5-423}=1.03$, $p>.05$), duygulara saygı ($F_{5-423}=2.68$, $p>.05$) ve hoşgörü ($F_{5-423}=1.41$, $p>.05$) alt boyutlarının baba meslek durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır. Ayrıca tablodan baba mesleki durumu ile duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutum düzeyine ait etkileşiminin düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarının anne eğitim durumlarına ilişkin tek faktörlü MANOVA sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarının anne eğitim durumu değişkenine göre tek faktörlü MANOVA sonuçları

Bağımlı Değişken	Eğitim Durumu	n	\bar{X}	ss	sd	F	p	η^2
Düşüncelere Saygı	Okuryazar değil	30	2.55	.31	4-424	.36	.83	.00
	İlkokul	107	2.59	.29				
	Ortaokul	107	2.58	.28				
	Lise	98	2.61	.31				
	Üniversite	87	2.58	.30				
Duyulara Saygı	Okuryazar değil	30	2.66	.33	4-424	.20	.93	.00
	İlkokul	107	2.64	.35				
	Ortaokul	107	2.68	.33				
	Lise	98	2.67	.29				
	Üniversite	87	2.67	.32				
Hoşgörü	Okuryazar değil	30	2.61	.30	4-424	.76	.54	.00
	İlkokul	107	2.68	.28				
	Ortaokul	107	2.65	.30				
	Lise	98	2.71	.28				
	Üniversite	87	2.69	.31				

Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumları arasında anne eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirleyebilmek için tek faktörlü MANOVA yapılmıştır. MANOVA analizinin temel varsayımlarından biri olan Box'ın M istatistiği kontrol edildiğinde yayılma matrisinin homojenlik varsayımını karşıladığı tespit edilmiştir ($F_{24-93598.815}=.727$, $p>.001$). Wilks Lambda Testi sonuçları, anne eğitim durumu açısından öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarına ait boyutların doğrusal

kombinasyonlarının anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur (Wilk's $\Lambda = .987$, $F_{(4-424)} = .935$, $p > .05$).

Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonuçları Tablo 5'te verilmiştir. Tabloda, öğrencilerin düşüncelere saygı ($F_{4-424} = .36$, $p > .05$), duygulara saygı ($F_{4-424} = .20$, $p > .05$) ve hoşgörü ($F_{4-424} = .76$, $p > .05$) alt boyutlarının anne eğitim durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır. Ayrıca tablodan anne eğitim durumu ile duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutum düzeyine ait etkileşiminin düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarının baba eğitim durumlarına ilişkin tek faktörlü MANOVA sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarının baba eğitim durumu değişkenine göre tek faktörlü MANOVA sonuçları

Bağımlı Değişken	Eğitim Durumu	n	\bar{X}	ss	sd	F	p	η^2
Düşüncelere Saygı	Okuryazar değil	7	2.57	.23	4-424	.87	.47	.00
	İlkokul	73	2.53	.33				
	Ortaokul	95	2.60	.27				
	Lise	133	2.60	.30				
Duygulara Saygı	Üniversite	121	2.60	.29	4-424	1.05	.37	.00
	Okuryazar değil	7	2.51	.25				
	İlkokul	73	2.62	.41				
	Ortaokul	95	2.70	.31				
Hoşgörü	Lise	133	2.68	.29	4-424	1.18	.31	.01
	Üniversite	121	2.66	.32				
	Okuryazar değil	7	2.61	.22				
	İlkokul	73	2.61	.32				

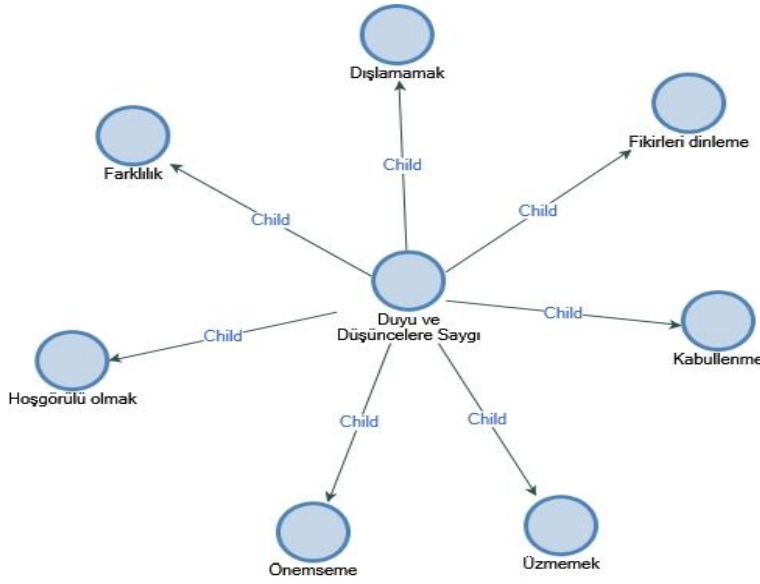
Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumları arasında baba eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirleyebilmek için tek faktörlü MANOVA yapılmıştır. MANOVA analizinin temel varsayımlarından biri olan Box'ın M istatistiği kontrol edildiğinde yayılma matrisinin homojenlik varsayımını karşıladığı tespit edilmiştir ($F_{24-2996,340} = 1.353$, $p > .001$). Wilks Lambda Testi sonuçları, baba eğitim durumu açısından öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarına ait boyutların doğrusal kombinasyonlarının anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur (Wilk's $\Lambda = .978$, $F_{(4-424)} = 9.78$, $p > .05$).

Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonuçları Tablo 6'da verilmiştir. Tabloda, öğrencilerin düşüncelere saygı ($F_{4-424} = .87$, $p > .05$), duygulara saygı ($F_{4-424} = 1.05$, $p > .05$) ve hoşgörü ($F_{4-424} = 1.18$, $p > .05$) alt boyutlarının baba eğitim durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır. Ayrıca tablodan baba eğitim durumu ile duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutum düzeyine ait etkileşiminin düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Nitel Verilere İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde; öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı değeri, duygu ve düşüncelere saygılı bir birey olmak için neler yapmamız gerektiği, duygu ve düşüncelere saygı değerinin birey ve toplum açısından önemi, hoşgörü değeri, hoşgörülü bir birey olmak için neler yapmamız gerektiği, hoşgörü değerinin birey ve toplum açısından önemi ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir.

Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile ilgili görüşlerine Şekil 1'de yer verilmiştir.

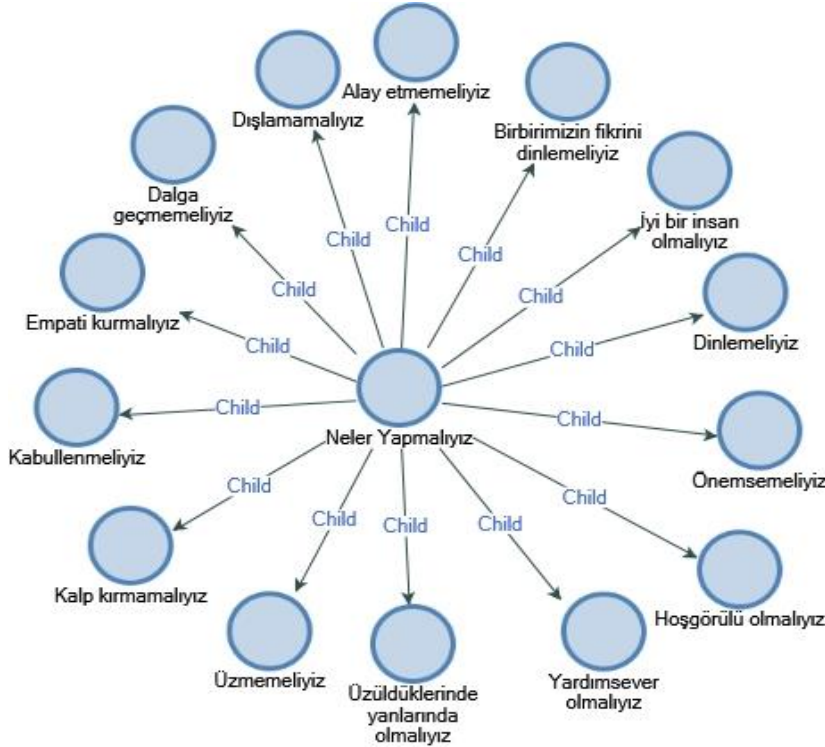
Şekil 1. Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile ilgili görüşleri

Şekil 1 incelendiğinde öğrenciler tarafından duygu ve düşüncelere saygı değeri insanları dışlamamak, fikirleri dinlemek, insanları olduğu gibi kabullenmek, kimseyi üzmemek, insanları önemsemek, hoşgörülü olmak, farklı fikirlere saygılı olmak olarak algılanmaktadır. Öğrencilerin bazılarının ait görüşlere aşağıda yer verilmiştir.

"Bir kişi her kim olursa olsun, onun düşüncelerini önemseyip saygı göstermeliyiz. Aynı şekilde duyguları da farklı olsa da önemseyip saygı göstermeliyiz." (Ö:4, E)

"Arkadaşlarımızın düşünceleri de duyguları da bizden farklı olabilir. Biz duygu ve düşünceleri bizim gibi olmasa da onu dışlamamalıyız." (Ö:5, E)

Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygılı bir birey olarak neler yapmamız gerektiği konusundaki görüşleri Şekil 2'de verilmiştir.

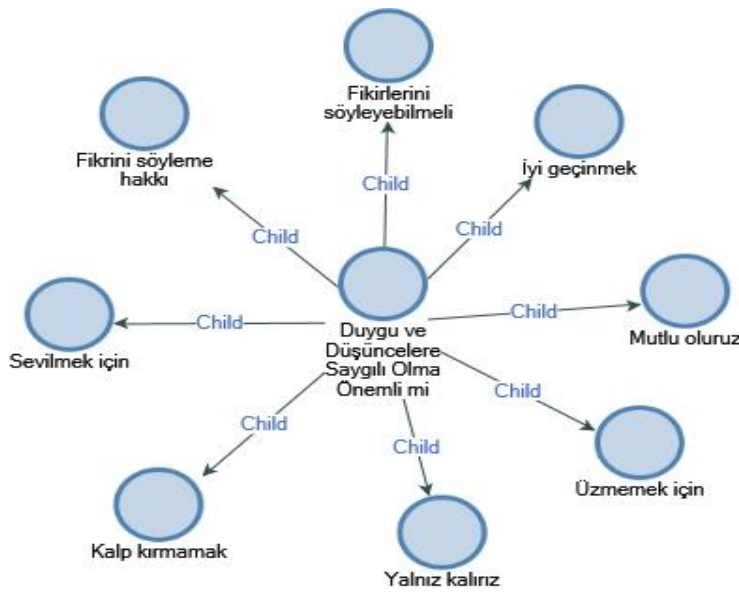
Şekil 2. Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile ilgili neler yapılması ile ilgili görüşleri

şekil 2 incelendiğinde öğrenciler tarafından bireylerin duygu ve düşüncelere saygılı olmak için bireylerle alay etmemek, insanların birbirinin fikirlerini dinlemek, iyi bir insan olmak, diğer bireyleri dinlemek, diğer bireylerin düşüncelerini önemsemek, hoşgörülü olmak, yardımsever olmak, insanların üzüldüklerinde yanlarında olmak, kimseyi üzmemek, kalp kırmamak, herkesi olduğu gibi kabullenmek, empati kurmak, dalga geçmemek ve insanları dışlamamak gerektiği belirtilmiştir. Öğrencilerin bazılarına ait görüşlere aşağıda yer verilmiştir.

"Arkadaşımız bir fikrini söylediğinde onu dinleyip düşüncelerini önemsemeliyiz. Mesela ben bahçede top oynamak istiyordum. Arkadaşım bana saklambaç oynayalım dedi. Bende onun düşüncesini önemsedim ve saklambaç oynadık. Arkadaşım üzüntülü ise o gün üzüldüklerinde yanlarında olmalıyz ve onla alay etmemeliyiz." (Ö:4, E)

"Çevremizdeki herkese saygılı olmalıyz. Fikirlerini önemseyip onları dinlemeliyiz. Kırmamalıyz farklı fikirde olduğu için." (Ö:7, K)

Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygılı olmanın önemi ile ilgili görüşleri şekil 3'te verilmiştir.

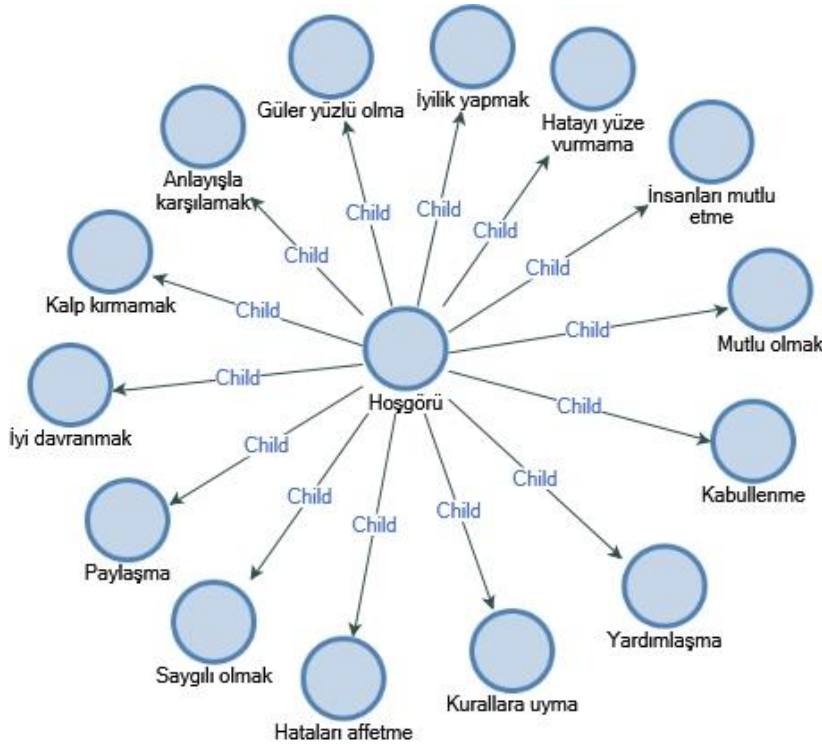
şekil 3. Öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygılı olmanın önemi ile ilgili görüşleri

şekil 3 incelendiğinde öğrenciler tarafından duygu ve düşüncelere saygılı olmanın kalp kırmamak, yalnız kalmamak, sevilmek için, fikrini söyleme hakkı olduğu için, fikirlerini özgürce söyleyebilmek için, iyi geçinmek, mutlu olmak ve insanları üzmemek için önemli olduğu belirtilmiştir. Öğrencilerin bazılarına ait görüşlere aşağıda yer verilmiştir.

"Önemlidir. Çünkü eğer arkadaşlarımızın duygu ve düşüncelerine saygılı olmazsak arkadaşlarımız üzülebilir ve bizimle oyun oynamayabilirler." (Ö:8, K)

"Önemlidir. Çünkü herkesin söz söyleme hakkı var, karşımızdaki kişi bir insan ve onların fikirlerini söylemeleri en temel hakkıdır." (Ö:9, E)

Öğrencilerin hoşgörü değeri ile ilgili algıları şekil 4'te verilmiştir.

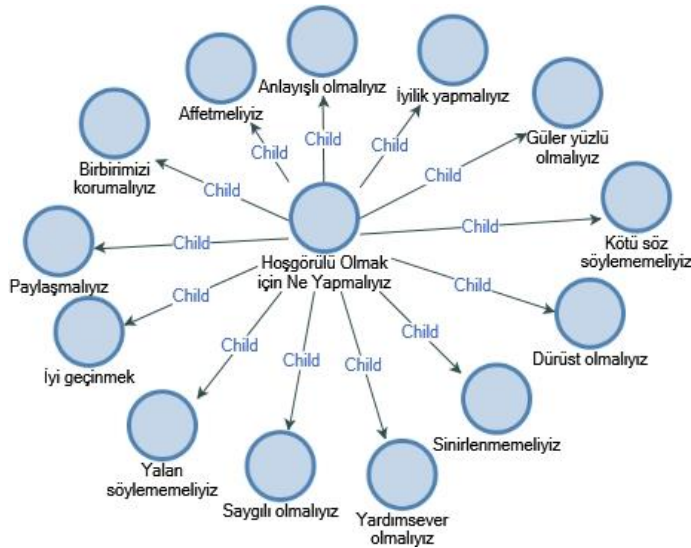
Şekil 4. Öğrencilerin hoşgörü değeri ile ilgili algıları

Şekil 4 incelendiğinde öğrenciler tarafından hoşgörü değeri; iyilik yapma, hatayı yüze vurmama, insanları mutlu etme, kendimizin mutlu olması, insanları olduğu gibi kabullenme, yardımlaşma, kurallara uyma, hataları affetme, saygılı olma, paylaşma, iyi davranma, kalp kırmama, insanları anlayışla karşılama ve güler yüzlü olma olarak algılanmaktadır. Öğrencilerin bazılarının ait görüşlere aşağıda yer verilmiştir.

"İyilik yapma, insanları mutlu etme, güler yüzlü olma ve arkadaşlarımızın hatalarını affetme aklıma geliyor. Örneğin arkadaşım oyunda kurallara uymadı ben ona hoşgörülü davrandım." (Ö:8, K)

"Bir insanın hatasını yüzüne vurmama onun hatasını affetmedir hoşgörü." (Ö:10, E)

Öğrencilerin hoşgörülü olmak için neler yapılmasına yönelik görüşleri Şekil 5'te sunulmuştur.

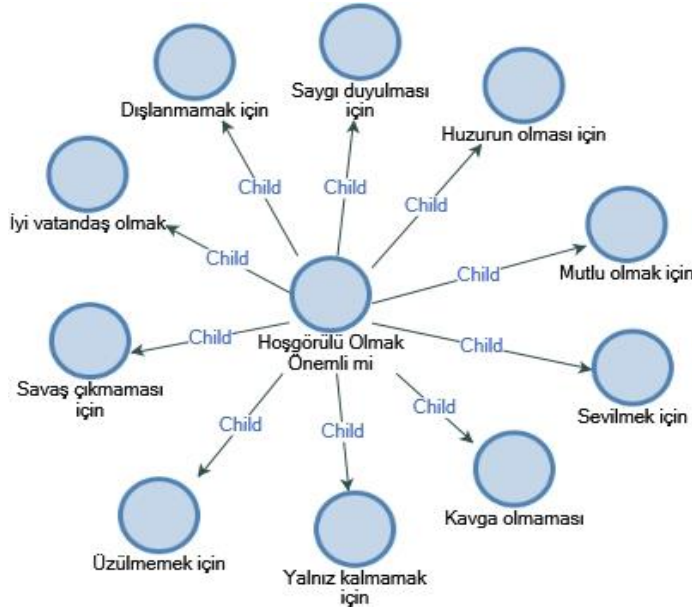
Şekil 5. Öğrencilerin hoşgörülü olmak için ne yapılmasına yönelik görüşleri

Şekil 5 incelendiğinde öğrenciler tarafından, hoşgrl olmak için anlayışlı olmalıyız, iyilik yapmalıyız, güler yüzlü olmalıyız, kötü söz sylememeliyiz, dürüst olmalıyız, sinirlenmemeliyiz, yardımsever olmalıyız, saygılı olmalıyız, saygılı olmalıyız, yalan sylememeliyiz, iyi geinmeliyiz, paylaşmalıyız, birbirimizi korumalıyız, affetmeliyiz görüşleri belirtilmiştir. Öğrencilerin bazılarına ait görüşlere aşağıda yer verilmiştir.

"Toplumda insanlar birbirleriyle iyi geinmeli. Arkadaşımızın bir hatası olduğunda onu affetmeliyiz." (:3, K)

"Yardımlaşmalıyız, hemen sinirlenmemeliyiz. Her şeye kızmamalıyız." (:6, E)

Öğrencilerin hoşgrl olmanın önemine yönelik görüşleri Şekil 6'da sunulmuştur.

Şekil 5. Öğrencilerin hoşgrl olmanın önemine yönelik görüşleri

Şekil 5 incelendiğinde öğrenciler tarafından "Hoşgörülü olmak önemli mi?" sorusuna dışlanmamak için, saygı duyulması için, huzurun olması, mutlu olunması, sevilmek için, kavga olmaması, yalnız kalmamak için, üzülmemek, savaş çıkmaması için, iyi vatandaş olmak için cevaplarını vermişlerdir. Öğrencilerin bazılarına ait görüşlere aşağıda yer verilmiştir.

"Huzurlu ve mutlu olmak için birbirimize karşı hoşgrl olmalıyız." (:7, K)

"nemlidir. nk hoşgrl bir insan olursak çevremizdeki diğer insanlar bize saygı duyar. Birbirimize karşı hoşgrl olursak mutlu oluruz." (:9, E)

SONUÇ, TARTIşMA VE ÖNERİLER

Araştırmada ilkokul dördüncü sınıf ğrencilerinin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü boyutlarına katılıyor muydu düzeyinde görüş belirttikleri görülmüştür. Bu sonuca dayalı olarak öğrencilerin bu değerlere katılım düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Böyle bir sonucun elde edilmesi araştırmacı tarafından olumlu olarak değerlendirilmiştir. Özellikle lkemizde bireylere değerlerin kazandırılması ile ilgili çalışmalar yapılmakta ve ğretim programlarında değerlere yer verilmektedir (MEB, 2017a; 2017b). Öğrencilerin değerlere bu kadar yüksek düzeyde katılım göstermeleri, öğrencilere bu değerlerin kazandırılmasını kolaylaştırabilir. Öğrencilerin düşüncelere saygı alt boyutunda cinsiyet değerşkeni açısından anlamlı bir farklılık bulunmazken, duygulara saygı ve hoşgörü alt boyutlarında kadın öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu sonuca dayalı olarak, kadın öğrencilerin daha çok duygulara saygılı ve hoşgrl olduğu söylenebilir. Aslan (2017) tarafından yapılan araştırmada da, bu araştırma sonucuna paralel olarak kadın öğrencilerin hoşgörü eğilimlerinin daha yüksek olduğu sonucu

elde edilmiştir. Diğer yandan Çelik (2014) araştırmasında, öğrencilerin yardımseverlik tutumları ile cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık elde edilmiştir.

Anne çalışma durumuna göre öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmazken, hoşgörü alt boyutunda annesi çalışan öğrencilerin lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu sonuca dayalı olarak annesi çalışan öğrencilerin daha hoşgörülü olduğu söylenebilir. İnel ve Gökalp (2018) tarafından yapılan çalışmada, ortaokul öğrencilerinin hoşgörü eğilimleri ile anne meslek durumu arasında anlamlı bir farklılık elde edilmemiştir. Baba meslek durumuna göre öğrencilerin düşüncelere saygı ve hoşgörü alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmazken, duygulara saygı alt boyutunda anlamlı farklılık çıkmıştır. Bu sonuca dayalı olarak, baba mesleğinin duygulara saygılı olunmasında etkili olduğu söylenebilir. Anne ve baba eğitim durumu açısından anlamlı bir farklılık elde edilmemiştir. Bu sonuç çalışmamızın dikkat çekici bir bulgusudur. Zira anne-baba eğitim durumları arasında anlamlı farklılığın olması beklenen bir durumdur. Ancak yapılan bu çalışmada beklenen bu durumun tam tersi bir durum elde edilmiştir. Ebeveynlerin öğrenim düzeyleri arttıkça değerlerin edinim düzeyleri de artmaktadır. Nitekim Keskin (2008) ile Türk ve Nalçacı (2011) tarafından yapılan çalışmalarda da bu durum belirtilmiştir. Alanyazın incelendiğinde öğrencilerin yardımseverlik tutumları (Çelik, 2014) ve hoşgörü eğilimleri (Aslan, 2017) ile ilgili yapılan çalışmalarda anne-baba eğitim durumları açısından anlamlı farklılık elde edilmiştir.

"Duygu ve düşüncelere saygılı olma denilince aklınıza ne gelmektedir?" sorusuna öğrenciler tarafından, başka bireylerin fikirlerini önemsemek, düşüncelerinden ötürü kimseyi dışlamamak, karşımızdaki kişilerin duygularını önemsemek cevapları verilmiştir. Duygu ve düşüncelere saygı değeri toplumsal yaşamın düzenlenmesi için de oldukça önemlidir. Öğrenciler tarafından duygu ve düşüncelere saygı ile ilgili görüşleri incelendiğinde duygu ve düşüncelere saygıyı doğru anladıkları ve toplumsal yaşamın düzenlenmesine katkı sağlayacağı söylenebilir. Toplumsal yaşam, farklı duygu ve düşüncelere sahip bireylerin bir arada yaşamalarını zorunlu kılmaktadır. Bu durumda yapılacak olan değerler eğitimi çerçevesinde amaç, eğitim ortamlarının yapısını ve koşullarını ilgili değerleri bir bütün olarak çocuklara kazandırmaya elverişli hale getirmektir (Çelik, 2016:52). Öğrenciler tarafından duygu ve düşüncelere saygılı olmak için, karşımızdaki kişileri dinlemeliyiz, hatalarını affetmeliyiz, fikirlerini önemsemeliyiz, üzüldüklerinde yanlarında olmalıyız görüşlerini belirtmişlerdir. Bu da, yukarıda bahsedildiği gibi öğrencilerin toplumsal yaşama olumlu yönde katkı sağlayacağına bir göstergesidir. Öğrencilerin tarafından duygu ve düşüncelere saygılı olmanın önemli olduğu belirtilmiştir.

Öğrenciler hoşgörüyü, hataları affetme, yardımlaşma, alay etmeme, paylaşma olarak algılamaktadırlar. Hoşgörü, hayatın engellerini hoş görmek, rahat olmak ve diğer bireyleri de rahatlatmaktır. Hoşgörünün kaynağı ise sevgi ve saygıdır. Çünkü hoşgörü farklılığa açık olmak, insanların iyi yönlerini takdir etmek anlamını taşır (Tillman, 2014: 85). Kolaç (2010) "bünyesinde sevgi, saygı, güven, anlayış, kabul gibi anlamları taşıyan hoşgörü değeri, demokrasi, barış, uyum, özgürlük gibi olumlu durumların ortaya çıkmasını sağladığını" ifade etmiştir Öğrenciler tarafından hoşgörülü olmak için, yalan söylememek, yardımcı olmak, karşımızdaki kişiye hemen sinirlenmemek, onu dinlemek gerektiğini belirtilmiştir. Öğrenciler tarafından hoşgörülü olmak huzurlu ve mutlu olmak için önemli olduğu belirtilmiştir.

Araştırma sonucuna dayalı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir;

- Öğretmenler tarafından, öğretme-öğrenme ortamında öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumlarını olumlu yönde geliştirici etkinlikler uygulanmalıdır. Bu şekilde öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü tutumları gelişeceği gibi bu değerlere yönelik algıları da değişecektir.
- Ebeveynlerin, öğrencilerin değerleri kazanmasında önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. Ebeveynlere, duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü değerinin öğrencilere kazandırılmasının önemini anlatan seminerler verilmesi yararlı olacaktır.

- Öğrencilerin, duygu ve düşüncelere saygı ile hoşgörü değerine yönelik derinlemesine nitel araştırmaların yapılması alanyazına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Akarsu, B. (2014). Hipotezlerin, değişkenlerin ve örneklemin belirlenmesi. M. Metin (Edt) *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Aslan, S. (2017). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin hoşgörü eğilimleri ile yardımseverlik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 163-175.
- Aydın, M.Z. ve Güler, Ş. (2014). *Okulda değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bektaş, M. ve Karadağ, B. (2013). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin yardımlaşma değerine yönelik geliştirdikleri metaforların incelenmesi. *Turkish Studies*, 8(8), 271-286.
- Berg, B.L. (2001). *Qualitative research methods for the social sciences*. Boston: Ally and Bacon.
- Can, A. (2017). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Creswell, J.W. & Clarck-Plano, V.L. (2011). *Designing and conducting mixed methods research*. London: SAGE.
- Çelik, Ö. (2016). *Disiplinler arası yaklaşımla değer öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılması*. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çelik, Z. (2014). *İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin yardımseverlik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Erzurum ili örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Green, S.B., & Salkind, N.J. (2013). *Using SPSS for windows and macintosh: Analyzing and understanding data*. New Jersey: Pearson.
- Güler, A., Halicioğlu, M.B. ve Taşğın, S. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Hökeleklı, H. ve Gündüz, T. (2007). Üstün yetenekli çocukların değer yönelimleri ve eğilimleri. R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökeleklı, Z.Ş. Arslan & M. Zengin (Edt). *Değerler ve eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- İnel, Y. ve Gökalp, A. (2018). Ortaokul öğrencilerinin hoşgörü eğilimlerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 13(27), 847-877.
- Kale, N. (2007). *Nasıl bir değerler eğitimi? Değerler ve eğitimi. Uluslararası sempozyumu içinde*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Kalın, Z.T. (2013). *Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin hoşgörü eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Karaman-Kepenekçi, Y. (2004). Sınıf öğretmenlerine göre hoşgörü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 38, 250-265.
- Kaymakcan, R. (2007). Bir değer olarak hoşgörü ve eğitimi. R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Kökeleklı, Ş. Arslan ve M. Zengin (Edt.) *Değerler ve eğitimi uluslararası sempozyumu*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: Tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması*. Yayımlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kolaç, E. (2010). Hacı Bektaş Velı Mevlana ve Yunus felsefesiyle Türkçe derslerinde değerler ve hoşgörü eğitimi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 55, 193-208.
- MEB. (2017a). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar.)* Ankara: Devlet Kitap Basımevi.
- MEB. (2017b). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar.)* Ankara: Devlet Kitap Basımevi.
- Miller, K.J., & Session, M.M. (2005). Infusing tolerance, diversity, and social personal curriculum into inclusive social studies classes using family portraits and contextual teaching and learning. *Teaching Exceptional Children Plus*, 1(3), 1-14.
- Tillman, D. (2014). *Yaşayan değerler eğitimi: 8-14 yaş grubu öğrencileri için yaşayan değerler eğitimi etkinlikleri*. V. Aktepe (Çev.), Konya: Eğitim.
- Türk, N. ve Nalçacı, A. (2011). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler programında verilen değerleri edinme düzeyleri (Erzincan Örneği). *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (2), 39-56.

Ulusoy, K. ve Arslan, A. (2014). Değerli bir kavram olarak "değer ve değer eğitimi". R. Turan ve K. Ulusoy (Edt.) *Farklı yönleriyle değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.

An Examination of the 4th Grade Primary School Students' Views and Attitudes towards Respect and Tolerance for the Emotions and Thoughts

Assist.Prof.Dr. Serkan Aslan
Suleyman Demirel University-Turkey
serkanaslan@sdu.edu.tr

Abstract

The major aim of this research is to identify the fourth grade primary school students' views and attitudes towards respect and tolerance for the emotions and thoughts. A convergent parallel pattern, one of the mixed research methods, was used in the study. The quantitative research sample constitutes 492 fourth grade primary school students who study within the province of Elazig and who were selected through the random sampling method. The qualitative sample of the study is consisted of 15 primary school students selected by convenience sampling method. The research deployed three data collection tools: Personal information form, a semi-structured interview form and the "A Scale for the Attitudes towards Respect and Tolerance for the Emotions and Thought". Descriptive statistics and multivariate analysis of variance were used during quantitative data analysis, and content analysis was preferred for the analysis of qualitative data. No significant difference has been found between students' respect for thoughts subdimension in terms of gender; whereas students' respect for emotions and tolerance vary across gender. The difference has been determined to be in favor of female students. There has been no significant difference in respect to the subdimensions of respect for emotions and thoughts in terms of mother occupation status, yet a significant difference has been found in the subdimension of tolerance in favor of those whose mothers work. Likewise, students' views regarding respect for emotions and tolerance do not differ depending upon father occupation status, while a significant difference exists in terms of the respect for emotions.

Keywords: Education, School, Student, Value, Respect for the emotions and thoughts, Tolerance

**E-International Journal
of Educational Research,
Vol: 10, No: 2, 2019, pp. 80-97**

DOI: 10.19160/ijer.559526

*Received: 30.04.2019
Accepted: 29.06.2019*

Suggested Citation:

Aslan, S. (2019). An Examination of the 4th Grade Primary School Students' Views and Attitudes towards Respect and Tolerance for the Emotions and Thoughts, *E-International Journal of Educational Research*, Vol: 10, No: 2, 2019, pp. 80-97, DOI: 10.19160/ijer.559526

EXTENDED ABSTRACT

Problem: *The twenty-first century is called the information age. As a matter of fact, there is a rapid change in science, technology and social life. This change affects the lives of individuals positively, sometimes they can affect negatively. When the news in the press and broadcasts are examined, the rapid change in technology in recent years has been destroying social life and adversely affecting the values that society has passed on from generation to generation for centuries. In order to overcome this value destruction in society, the importance of values education is increasing nowadays. There are many values in national and international literature. Indeed, teaching programs in Turkey is involving national and international democratic values examined (Ministry of Education [Ministry of Education], 2017 A; 2017b). Tolerance and respect for thoughts and feelings are one of the democratic values in these values. Today, transferring values to students has become an increasingly important topic. Because values have an important role in providing social order and contributing to the co-existence of society. Values can be seen as a mortar combining society. Especially in recent years, it can be said that the loss of values on the basis of increasing violence took place. It is observed that violence in social media and in written / visual media has become widespread among elementary school students. In this respect, determining the attitudes and opinions of students about values will guide teachers in the values education. For this reason, it is thought that such a study will contribute to the literature and provide feedback to the program development experts, especially to the class teachers. The general purpose of this research is to examine the attitudes and opinions of the fourth grade students towards respect for feelings and thoughts. The major aim of this research is to identify the fourth grade primary school students' views and attitudes towards respect and tolerance for the emotions and thoughts.*

Method: *A convergent parallel pattern, one of the mixed research methods, was used in the study. The research was designed both quantitatively and qualitatively. Descriptive survey model for the phase of quantitative model and phenomenological design for the qualitative have been used in the present study. The quantitative research sample constitutes 492 fourth grade primary school students who study within the province of Elazığ and who were selected through the random sampling method. The qualitative sample of the study is consisted of 15 primary school students selected by convenience sampling method. The research deployed three data collection tools: Personal information form, a semi-structured interview form and the "A Scale for the Attitudes towards Respect and Tolerance for the Emotions and Thought" developed by Çelik (2016). Descriptive statistics and multivariate analysis of variance (MANOVA) were used during quantitative data analysis, and content analysis was preferred for the analysis of qualitative data.*

Findings: *The research results have unveiled that the fourth grade primary school students stated their views on respect and tolerance for the emotions and thoughts at the level of "I agree". No significant difference has been found between students' respect for thoughts subdimension in terms of gender; whereas students' respect for emotions and tolerance vary across gender. The difference has been determined to be in favor of female students. There has been no significant difference in respect to the subdimensions of respect for emotions and thoughts in terms of mother occupation status, yet a significant difference has been found in the subdimension of tolerance in favor of those whose mothers work. Likewise, students' views regarding respect for emotions and tolerance do not differ depending upon father occupation status, while a significant difference exists in terms of the respect for emotions. No significant difference has been determined depending on parental education status. The students' answers to the question "What do you think about being respectful fore motions and thoughts?" are as such: to give importance to the others' thoughts, not to exclude anyone for their thoughts, and to take care of the feelings of others. Students have mentioned that "we should listen to our people, we must forgive their mistakes, we should pay attention to their opinions, we should be with them when they are sad" in order to be respectful for emotions and thoughts. Thus, students put great emphasis on the significance of*

being respectful for emotions and thoughts. Students perceive tolerance as for giving the mistakes, mutual aid, not mocking and sharing. They have stated that it is required not to lie, to help, not to be angry with someone instantly and to listen to her/him so as to be tolerant. It has been stated that being tolerant is paramount in being peaceful and happy.